

Ladislav Babić

Ja i njihov rat (odlomak)

Prolog

Neposredno prije ratova na tlu bivše države, za vrijeme njihova trajanja i neko vrijeme poslije njih, dopisivao sam se s beogradskim astronomom kojeg sam još od osamdesetih godina znao preko kratkih dopisa povezanih uz astronomski časopis „Vasiona“, a godine 1990. sam ga i lično upoznao prateći dvanaestogodišnjeg sina – kao dobitnika nekog nagradnog natječaja - u Beograd. Kasnije sam prepisku skupio u epistolarnu knjigu „Ja i njihov rat“ izdanu u vlastitoj nakladi, jer je nijedan izdavač s teritorija bivše države nije prihvatio, dapače – nisu niti odgovarali na ponudu. Ipak, objavljena je i u [elektronskom obliku](#), zahvaljujući uredniku elektronskog magazina „Diogen“. Donji odlomak pisan je 1992. godine, te se stoga Bošnjaci (taj naziv je prihvaćen tek iduće godine) nazivaju Muslimanima, kako su se kao priznati narod nazivali u Jugoslaviji. S obzirom da je tekst fragment izmjenjivanih pisama, svakako su moguće nepreciznosti ili pogreške kakve se javljaju u ličnoj prepisci, što će dobronamjerni čitatelji uzeti u obzir. Oprema teksta je ista kao u knjizi.

...Mnoge stvari prijatelju M., počivaju na mitovima. Velika Srbija nije i nikada neće postojati. Velika Hrvatska također. Srednjevjekovni mitski kraljevi poput Dušana, Tomislava, Uroša, Zvonimira samo su kopije ovih naših današnjih bandita (ili obratno). A to što je neko od njih razvijao zakonodavstvo, drugi širio pismenost, a treći bio zaslužan za razvoj obrta; pa bože moj i

veliki mafijaši daju ogromne sume dobrotvornim organizacijama, osnivaju zaklade ili potpomažu umjetnost - da bi im se odbilo od poreza. Nitko od njih nije zaboravio pokupiti porez od raje, novačiti mladiće u vojsku, tjerati seljaka na tlaku i uzeti mu desetinu, iskoristiti pravo prve bračne noći, ako mu se prohtjelo. Za nas su Zrinski svetinja, kad tamo čitam negdje kako je neki od njih, kad mu je nestalo novaca prodao dio Međimurja Mađarima. Da ne govorim o čuvenoj prodaji Dalmacije Mlecima. Vjerujem da bi se i kod vas našlo takvih ili sličnih cveba na pretek. Veličina SAD počiva na genocidu nad Indijancima, a tko danas još (osim tu i tamo prigodice) govori o tome? U Brazilu, navodno, neka agencija iznajmljuje helikoptere iz kojih možeš leteći iznad prašume ubijati **divlje necivilizirane urođenike**. I nikom ništa. Dok se u Riu održava skup o zaštiti ljudske okoline, brazilske (i druge) kompanije, uz neospornu potporu vlasti, uništavaju amazonsku prašumu ugrožavajuć time opstanak svih nas. Hoće li jednom u njihovim povjesnicama pisati o tome, ili o **pradavnoj borbi brazilskog naroda** za prirodnu sredinu, o čemu će **svjedočiti** i konferencija održana u Riu?. Ostat će samo suvremen Brazil, neokaljane prošlosti za koji će možda i vlasnik ovih helikoptera i sin onog napucanog urođenika, danas-sutra ići umirati. Vrijeme uljepšava događaje dok ne ostane samo mit, u koji su naivni ljudi spremni slijepo vjerovati i ginuti za (zbog) njega. A ja koji to vidim i ne želim umirati za sjajne budalaštine, već živjeti za svakodnevnije banalnosti, duhom se dizati u visine budućnosti a ne tonuti u mrak prošlosti, bit ću izdajica, gnjida, kukavica, nečovjek. Nikada se nisam želio identificirati sa ruljom koja rješava stare plemenske zadjevice po balkanskim gudurama, sjeckajući malo udove, malo igrajući u predahu nogomet sa ljudskim glavama. Ako su oni ponosni što su Srbi, Hrvati ili ne znam što - onda sam ja još ponosniji da to nisam.

Ja te molim prijatelju M., pokušaj o svemu **objektivno** razmisliti, ne vraćajući se uvijek na taj nesretni srpsko-hrvatski antagonizam. Vaše vođe su vas lagale i upropastile i sad već ima sasvim dovoljno elemenata da se to uvidi. Milošević samo što nije pao. Navodno je evakuirao obitelj u Španjolsku, a on se preselio u neku vojnu bazu u Beogradu. Prenose se glasine, pa demantiji, stranih agencija da vam Bulatović okreće leđa. Ti si intelektualac; ako odbaciš predrasude imaš veće mogućnosti od drugih da vidiš i pozitivno i negativno na svim stranama. Ovdje se već ne radi samo o Hrvatima i Srbima - ovo je mnogo šire. I kod nas i kod vas je neviđena medijska blokada, međutim kod nas su mnogo veće mogućnosti da čovjek dođe do više nezavisnih izvora informacija. Ovo je ipak skoro XXI stoljeće - ne bih volio da se Srbi moraju, poput Nijemaca na kraju rata, pravdati: **Nismo znali!** Htio bih da ne pomisliš kako širim neku hrvatsku, hadezeovsku, ustašku propagandu - da ne kažeš na kraju: Od njega se nije ni moglo drugo očekivati! Ja nisam Hrvat, ni Srbin, ni Musliman, ni Slovenac, ni Enlez, ni... Nacionalna pripadnost meni ne znači ama baš ništa! Taj osjećaj je za mene samo fon, šum, smetnja, koja čovječanstvu onemogućava ispravnu prosudbu, interpretaciju, uvid u ISTINU! Osjećam se **SAMO ČOVJEKOM** i to mi je sasvim dovoljno! Ne trebam veličanstvenu nacionalnu ikonografiju iza sebe da se osjetim jak, nemam potrebe za mitovima, kraljevima, bitkama i velikim "prosvjetiteljima", prema svakom tumačenju koje se priziva na tzv. nacionalne vrijednost sam automatski sumnjičav i oprezan... Draži mi je jedan mali Newton od velikog Gaja, više cijenim osrednjeg Dostojevskog od veličanstvenog Dositeja, prosječni Tesla ili Bošković su mi neuporedivi prema vrlom Svetom Savi ili Strosmajeru. Volim one koji su težili ljudski duh osloboditi a ne ograditi. I uvijek mi je bilo važno ne TKO ili KAKO kaže, već ŠTO govori!

Ne postoje **veliki narodi**. Postoje veliki pojedinci čije zasluge je prigrabila mediokritetska, nekreativna rulja, a malo inteligentniji (i pokvareniji) među njima to su promovirali u **nedodirljive nacionalne svetinje** kako bi masom lakše manipulirali. Konačno, Švicarci (znam da nisu narod) su neizmjereno veći i od vas i od nas, mada nemaju Teslu i Ruđera - ali **znaju očuvati mir već stoljećima**.

Neobično mi je značajno da me **ovako** shvatiš, jer govorim bez ikakve nacionalne mržnje ili primisli. Dopisujemo se tokom cijelog rata dok su mnogi i s moje i s tvoje strane prekidali kontakte. Pojedinaac, a posebno takvi bez bilo kakvog političkog utjecaja poput nas, nije kriv za rat. Ja ove moje gnjide nisam podržavao ni moralno, ni materijalno (osim što plaćam 5% za vojsku na svaki kupljeni proizvod), ni vlastitim učešćem u ovoj, za mene prljavoj raboti, međutim ovo je nešto sasvim drugo - srpske nacionalne vođe su najblaže rečeno - **PRETJERALE!** I to po ocjenama cijelog svijeta. Oni među vama koji to nisu shvatili, shvatit će po pogubnim posljedicama za srpski narod. Kad prebrojite svoje mrtve (i to ne one nad kojima je "izvršen genocid" - takvih je manje) zgranut ćete se i pitati **ZAŠTO?**, a nakon inventure ostvarenih ciljeva - **JE LI VRIJEDILO?** (naravno, to će pitati oni kojima cilj opravdava sredstvo). Vidiš, Slovenci su uz neznatne žrtve (žao mi je što se tako izražavam o ljudima) dobili državu, Hrvati uz ogromne žrtve jednako tako, Bosanci će s ogromnim žrtvama ostati nezavisni (mada se to Srbima i Hrvatima ne dopada odviše, no realnija hrvatska politika se lakše s tim miri. U stvari, **Srbi su svojom pogrešnom politikom gurnuli Muslimane prema Hrvatima**). Kninska krajina nema nikakve šanse da se održi, eventualne minimalne mogućnosti ima Srbija da pokuša zadržati dijelove Slavonije, a to onda opet znači rat sa međunarodnom podrškom Hrvatskoj - jer konačno, ipak su to dijelovi Hrvatskog teritorija (sada i međunarodno priznate države). Ono što su ekstremisti među Hrvatima priželjkivali - Srbiju u okviru Beogradskog pašaluka (nije to ništa karakteristično za Hrvate, jer i vaši ekstremisti vide Hrvatsku samo oko zagrebačke katedrale) lako može postati realna mogućnost (i to ne zato što bi mi tamo osnovali neke Krajine). Naime, ako Srbija ne izvuče pouke za sebe iz ovih **izgubljenih** ratova i ne (to sam ti već zadnji put spomenuo) počne **ozbiljne političke razgovore** o daljnjem suživotu sa Albancima, uz smatram, sasvim ostvarivu prijetnju da se Crna Gora odluči povući iz ove zajednice (jer što god ti pričao, ne vjeruju oni baš toliko u tvoju formulu, a konačno - dobrovoljno su ušli, zašto ne bi i dobrovoljno izašli?), veoma se lako može desiti da iz jednog rata neposredno uđete u drugi. Da tome pribrojim moguće sukobe između Srba kad počnu jedni drugima prebacivati za ono što se desilo, nestabilnost koju može uzrokovati armija koja se nema kamo uteći no vama... Razmisli. Ja jednostavno spominjem logične mogućnosti, ništa ja ne priželjkujem. Kako ćeš primjeniti svoja razmišljanja o jeziku i autonomiji na Albance? Ljudi su točno izračunali (obična diferencijalna jednačnja) - nastavi li se taj natalitet njih će ubrzo biti više no vas (2000 i neke...). Onda se ne ćete moći pozivati na argument srpske većine. Hoćete li ih kastrirati, sterilizirati (kao što su neki naši nesvrstani prijatelji to pokušavali), hoćete li se vi početi više ploditi i množiti da odgodite taj trenutak. Ili ćete ih fizički eliminirati, vičući kako se vrši genocid nad srpskim narodom? Pokušaj odgovoriti na ova pitanja. Sebi. Ne meni. Naravno, možeš reći da sam budala i potisnuti ova pitanja. Ali ona će kad-tad opet isplivati. A Albanci se u međuvremenu množe.

Pitanje genocida nad Srbima

Ponovit ću ti što sam već rekao - **prije rata u Hrvatskoj**, fizičkog genocida nad Srbima ovdje nije bilo (o ratu ću poslije). Do pobjede HDZ-a na izborima praktički se uopće ni kod ovdašnjih Srba, a ni u vašoj štampi, ništa nije čulo o nekom nerapropnom položaju Srba ovdje. Baš kao što se ovdje nije ništa govorilo o nekom nerapropnom tretmanu hrvatske manjine u Vojvodini. Već ovo može dovoljno govoriti "odakle vjetar puše" i sa jedne (srpske) i sa druge (hrvatske) strane. Beogradska štampa tada je bila puna događanja na Kosovu i o genocidu koji se tamo, navodno vrši nad Srbima. Do krize, pa poslije i rata u BiH, kad se još nije pouzdano znalo kamo će se Bosna prikloniti, o nekakvom genocidu nad tamošnjim Srbima nije bilo ni riječi - a nije ni moglo biti, jer bar tamo su sva tri naroda živjela bez ikakvih trzavica - dok ih pokvarene nacionalne vođe nisu napucili jedan na drugoga. Kako je postajalo jasno da BiH nije bezrezervno za Srbiju i njeno viđenje Jugoslavije (mada je, ako se sjećaš, bosanska vlast nastojala biti tampon između Hrvatske i Srbije, te nudila neko srednje rješenje koje, nažalost ni Srbima ni Hrvatima nije odgovaralo. To isto je zastupala i Makedonija pa isprva donekle i Crna Gora.), tako se postepeno počelo govoriti o genocidu koji u BiH nad Srbima navodno vrše Hrvati. Muslimani se isprva nisu spominjali jer se računalo da bi se eventualno mogli prikloniti Srbima. Kad je postalo očito da to ne ide, sav bijes se sručio na njih te su ovi postali gori i od Hrvata. Optužujete ih za islamski fundamentalizam i pokušaj osnivanja islamske države u srcu Evrope. Nevjerojatna **idiotarija!** Svakom sa zrnom soli u glavi je jasno, da u okružju Srba i Hrvata, gdje ovi budno paze jedni na druge, a zajedno na Muslimane, ovi **ne mogu stvoriti islamsku državu da se na glavu postave!** Pa upravo su oni ponudili jedinu pametnu i realnu mogućnost za BiH - **ne nacionalnu već građansku državu**. Karadžić je, nakon što je kao odustao od nove Jugoslavije (isto držeći figu za leđima), znao pričati samo o kantonizaciji - dok konačno i blesave Hrvate nije za to pridobio. Pa jesi li vidio te mape kako izgledaju? Kao da je ospice dobila zemlja. Pa bulažnjenje o diobi Sarajeva. Može li to čovjek bez felera u mozgu, smisliti? Zamisli Beograd podijeljen na 3 dijela. Kako? Čime? Žicama? Žice su u mozgovima ljudi! Povijest poznaje neke slične primjere: Beč, poslije II sv.rata podijeljen na okupacijske zone od saveznika - **privremeno!** Berlin. Vidiš da je opet **cjelovit**. Jeruzalem, do izraelske okupacije. **Neprestani izvor napetosti**.

Jednostavno rečeno, ovdje u zapadnim dijelovima bivše Jugoslavije a i šire u Evropi, smatra se da su ekstremne srpske vođe, uvijek kada se nisu mogle nagoditi sa ostalima, posezale za formulom fizičke ugroženosti srpskog življa. Uvijek bi to počelo nekim "slučajem" koji se onda poopćavao i uzimao kao **casus belli**. Mada se slažem sa tobom - bolje da je svaki narod prvo počistio svoje dvorište, pa vi više brinuli od Hrvata o Kosovu a manje o Kninskoj krajini (i obrnuto) - sjećam se članaka iz beogradske štampe o tzv. "slučaju Martinović". Dio novinstva je stajao na poziciji da je to samo jedan od primjera genocida koji Albanci vrše nad Srbima, dok je drugi dio zastupao stajalište da je čovjek to naprosto izmislio, da bi prikrio "bludne radnje" koje je vršio nad sobom. Da ne govorim o tome kako se genocid odnosi na **masovno istrebljenje naroda** (kao na pr. ovaj puta zaista, genocid nad Srbima od strane ustaša u II sv.ratu). Vaša štampa se

ovdje prodavala do otprilike novembra prošle godine i ja sam izuzev "Vjesnika" čitao uglavnom nju (**Ilustrovanu politiku, Politikin zabavnik** - zajedno sa sinom, **Galaksiju, Računare, Svijet kompjutera...**), jer mi je naprosto bila kvalitetnija.

Pred par mjeseci, kad je iole pametan čovjek vidio da se ove budale u BiH neće dogovoriti (kao što je nakon izvjesnog vremena postalo i u Jugi jasno da **one** budale pričaju ne međusobno, već svaki sa samim sobom), bio je na TV (YUTEL) otprilike polsatni intervju sa Jovanom Raškovićem. Upravo je prije razgovarao o situaciji u Bosni sa Karadžićem. Čovjek je pričao kako se smatra odgovornim za sukob u Hrvatskoj, kako je svojim političkim istupima doprineo da se srpski narod indoktrinira, da je molio i savjetovao Karadžića neka ne ponovi greške Srba iz Krajine, da pod svaku cijenu bude umjeren u nastupima, zalaže se za zajednički suživot sa drugim narodima i da, u interesu srpskog naroda, nikako ne zastupa separatističku opciju. Istaknuo je kako mu se čini da Karadžić sa većinom vodstva SPS ima drugčije mišljenje. Na kraju je izrazio volju i želju da se vrati u Sabor i tamo političkim sredstvima bori za interese srpskog naroda. Ovo ti navodim (možda si i ti gledao) kao primjer, kako se jedan od glavnih protagonista u događajima koji su postali tragični za oba naroda, posipa pepelom (drugima, i hrvatskim i srpskima, to još nije palo na pamet).

Slijedeći primjer odnosi se na moju eksrodbinu (po liniji bivše žene). Neću navoditi detalje, jer bog zna tko sve eventualno otvara poštu prije no dođe do tebe. Sjećaš se uvodnih događaja u ovu tragediju, pod imenom "balvan revolucija" (tako su ih bar kod nas zvali). Barikade na cestama, koje su trebale pokazati odlučnost Srba da ne prihvate novu vlast i njene političke ideje. Muž (Srbin) ženine sestre (Hrvatice), rodom iz B., sudjelovao je u njima (i žena se "solidarizirala" s njim). Živjeli su dobro, gradili su veliku kuću u Z. (napominjem da su oboje mlađi od 30 g.). Dolazili su ovamo i ama baš nikada nisu pričali o nekim posebnim uvjetima života Srba. No bitno je ovo: jedna od najvećih optužbi Hrvata (posebno HDZ-a, ne moram naglasiti) na njihov račun je bila da hrvatske Srbe dolaze buniti ljudi sa strane, te **da im se svaki dan proveden na barikadama plaća u devizama**. Ja sam to tada smatrao najobičnijom objedom od strane HDZ-ovaca, međutim je nažalost istina (bar u ovom slučaju). Markama zarađenim na taj način gradili su i dalje svoju kuću (govorili su o 100 DM na dan. Moja mjesečna plaća je u to vrijeme iznosila manje od 1000 DM). Kasnije su se spetljali sa četnicima, a kako čujem sada su, procijenivši da je to najbolje, oboje sa djecom brisnuli u Njemačku.

Pa zašto su se Srbi onda uopće pobunili? Zato što su im učinjene neke nepravde (moj odgovor - pojednostavljen) odnosno zato što su im ukinute neke privilegije (odgovor nacionalističkih gnjida). Prije no to objasnim da spomenem još - kolektivno sjećanje na pogrome nad Srbima u II sv.ratu (mada ni Srbi nisu baš bili nevinašca) koje je alarmiralo njihovu "nacionalnu podsvijest" u situaciji jačanja desnih snaga u Hrvatskoj i prirodna težnja za životom njihovim u **jednoj državi** (a to im se ostvarilo u Jugoslaviji) povezana sa mitom/dogmom **da to mora biti** - bez obzira na volju drugih da dijele s njima suživot. Sad te pitam: **neboriva činjenica**

je da Slovenci, Muslimani, Makedonci, Hrvati, Albanci...to više ne žele. Što ćeš sa njima napraviti? Možeš li na to odgovoriti bez teoretiziranja, pozivanja na formule, filozofije, srodnosti, zajedničko porijeklo...Vidiš da oni za to ne haju. **Što ćeš praktično učiniti?** A svatko od njih ima definiran povijesni teritorij koji se, osim u demografskom smislu, ne prepliće sa srpskim povijesnim krajevima (s izuzetkom Albanaca i vjerojatno Makedonaca i Crnogoraca - izvini nisam stručnjak za ta pitanja). Ovo što je Srbija učinila? Da se vratim nezadovoljstvu Srba u Hrvatskoj.

- Sasvim nepotrebno (po meni) Srbi su iz Ustava brisani kao **konstitutivni narod** u Hrvatskoj, već su svedeni na nacionalnu manjinu.

- Preimenovanjem Dana ustanka **naroda Hrvatske** u Dan ustanka **hrvatskog naroda** (i pomicanjem početka ustanka na drugi datum), stvoren je dojam kao da su u njemu učestvovali samo Hrvati (što je po meni besmislica - jer usred fašističke NDH gdje ih trijebe kao muhe, logično je da se prvo pobune upravo Srbi. Time ne želim reći da Hrvati nisu učestvovali u NOB).

- Preimenovanjem bivše TV Zagreb u **Hrvatsku TV** (nasuprot zalaganju Srba, komunista i još nekih za naziv **TV Hrvatske**) opet je (namjerno) naglašeno tko bi u Hrvatskojtrebao biti **glavni** (sasvim nepotrebno, jer uz udio od oko 12% u stanovništvu, po prirodi stvari Hrvati ničim ne bi bili ugroženi.).

- Počeo se vršiti pritisak na Srbe, posebno u Miliciji i organima državne uprave, da **potpišu izjavu lojalnosti Republici Hrvatskoj**. Ako to nisu učinili dobili su otkaz. Istine radi, to su morali učiniti i Hrvati (zasigurno znam jer žena mog kolege radi na Miliciji-sada policiji). Ovo je za mene kompleksno pitanje, pa ću ti pokušati objasniti. Svaka vlast (a posebno ona koja se tek konstituira - kao što je bilo kod nas), posebno ako je demokratski izabrana (što ova u Hrvatskoj jest - bez ostatka.Međutim **demokratski izbor** ne znači da je ta vlast **sama po sebi demokratska.**), očekuje lojalnost svojih "podanika" (vjerojatno s pravom). Ali za mene je sasvim neprihvatljivo da se ta lojalnost izsiljuje **bilo kakvim potpisima, pismenim ili usmenim zakletvama**, i to od bilo kojeg građanina, bio on Srbin ili Hrvat. Hrvati su bez problema potpisali, ne pokazujući nikakvu moralnu zadržku (treba živjeti) dok su mnogi Srbi to odbili smatrajući direktno uperenim protiv njih (to se može tumačiti i tako da je vlast na taj način htjela osigurati leđa, dok traje rastava braka sa SFRJ).

- Izrazito agresivno počeo se u medijima forsirati neki novi jezik, tuđ Srbima, a moram reći i poratnoj generaciji Hrvata. Sjećam se da je neka budala (mislim ministar prosvjete) napisala, kako će se Hrvati po pitanjima jezika vratiti i sto godina unatrag ako treba, ali će ovaj narod govorit svojim autohtonim, nenametnutim jezikom. Kako je narod blesav, u općoj povici na Srbe, umjesto da se smiju nekim arhaičnim jezičnim konstrukcijama oni su ih jednostavno prihvatili (tako je rezerva - pričuva, opozicija - oporba, oficir - časnik, uviđaj - očigled, dobrovoljac - dragovoljac, smješica - vic, okomilo - visak, grizodušje - savjest, prijetnja - ugroza , brzoglas - telefon, sport - šport.... Toliko mi na brzinu pada na pamet.). Mnogi od ovih blesavih termina se ipak nisu održali, ali vidiš kako je to sasvim dovoljno da prepadne Srbe i pametnije Hrvate što smatrahu kako, ako nam je izvjesna varijanta jezika čak i **nametnuta**, ona se toliko tokom 70-tak godina ukorijenila u život da bi njeno toliko korjenito mijenjanje bilo **ново nasilje nad jezikom**. Da ne govorim kako je počela hajka na ćirilicu (doduše obećavano je Srbima da će je učiti u školama, i imati dvojezične

natpise - ali samo tamo gdje su u većini). Dvojezični natpisi na željezničkim kolodvorima su iščezli (kao da bi mogli smetati pametna čovjeka).

- Temeljito istraživanje nacionalne strukture zaposlenih u poduzećima, miliciji, armiji i ukazivanje na neproporcionalnu zastupljenost Srba na štetu Hrvata (što je u dosta slučajeva i bilo - nemam se vremena osvrtni zašto), zahtjevi za budućom "ispravnom" politikom zapošljavanja, vjerojatno su stvorili dojam kod Srba da će maltene biti obilježeni davidovom zvijezdom kao znakom raspoznavanja.

I tako dalje, i tako dalje..., vjerujem da ti je dovoljno da shvatiš (meni je) reakciju Srba u Hrvatskoj. Zato sam ti zadnji puta pisao kako je Srbija trebala po tom pitanju tražiti **međunarodnu arbitražu i zaštitu srpske manjine u Hrvatskoj** (jer je ona to sada i de jure postala). To je njena pogreška. Potezi koji su uslijedili **ne mogu nikako biti opravdani pa su kao takvi i osuđeni od cijele međunarodne zajednice**. No prije toga slijedile su barikade, nepriznavanje jurisdikcije hrvatske vlasti na područjima gdje su Srbi u većini, demonstrativni odlazak srpskih zastupnika iz Sabora, pokušaj vlasti da policijski uvede red,....

Samo još o srpskom napuštanju Sabora. Srbi su na izborima masovno glasali za komuniste i SDS. Ti su i pobijedili u istočnoj Slavoniji, Istri, Gorskom kotaru,... međutim, zahvaljujući neuspjeloj podvali komunista sa izbornim sistemom postali su uvjerljiva parlamentarna manjina. Na taj način je svaki pokušaj ne samo Srba, već i komunista te još nekih umjerenijih stranaka, da HDZ-ovsku radikalnost barem ublaže, propadao nadglasavanjem - često i uz nekorektne retoričke egzibicije na njihov račun. Tako je Srbima pukao film te su napustili Sabor. Ovdje bih se htio malo zadržati. Rekao sam ti kako bi se Rašković ponovo vratio u Sabor (jasno da neće moći). Možda je čovjek shvatio slijedeće - u socijalizmu su sve odluke donošene konsenzusom, koji je često naprosto bio nametnut i nije odražavao različitost interesa potpisnika konsenzusa. Tako je naizgled vladala jednoglasnost i harmonija, a stvarno je uvijek netko bio oštećen. Pojavom rudimentarne parlamentarne demokracije u svim Republikama - državama (pa čak i u federalnim organima) osim Srbije, koja je tu kasnila čak i za Makedonijom, različiti interesi isplivali su na vidjelo. U parlamentarnoj demokraciji nema konsenzusa. **Tko jači taj kvači!** Ako nemaš većinu, prinuđen si sklapati kojekakve manje-više privremene koalicije da bi je osigurao. Tako su Srbi i na saveznom nivou, a i ovi Srbi u Hrvatskoj bivali nadglasani. To su **pravila igre** i tko ih ne poštuje ostaje izoliran u političkom životu. Kod nas, u Sloveniji i još ponegdje opozicija je to shvatila. Hrvatske stranke jesu nacionalističke, ali misliš li da obožavaju HDZ? Prihvatile su da se **moraju** držati pravila. A Srbi to nisu prihvatili. Ni u Jugoslaviji, ni tu kod mene, ni tamo kod vas. Ni Draškovićeva opozicija. Nedovoljno jaka, bez snage da narodu ponudi stvarni izlaz iz krize (osim povike na vlast i skoro jednake nacionalne ikonografije) nesposobna da se stvarno ujedini i stvori političke saveze, lak je plijen za Miloševića i Šešelja. I kako ga pokušava srušiti? Sam si svjedok - izrazito neparlamentarnim i nedemokratskim sredstvima - bojkotom, demonstracijama i sl.; što kod vas doduše može dovesti do pozitivnog raspleta. Evo, prije tri sata, na Slovenskoj TV govore vojvođanski seljaci. Kažu kako je prije bilo bolje, da su im Slovenci otkupljivali proizvode po mnogo višim cijenama no što sada država čini, da Srbiji prijeti glad, da im se mlijeko otkupljuje po

40 a prodaje po 160 din... Na pitanje, misle li da će poslije izbora biti bolje (očito je emisija snimljena ranije), jedan odgovara: "Neće. Svi oni, tko god došao na vlast, Milošević, Šešelj ili Drašković gledaju samo svoje." A **svijet vidi to srpsko odbijanje** i to je još jedan teg na vašu štetu.

Srpske žrtve za Jugoslaviju

Iznosiš mi neke brojke o poginulim Srbima u protekla dva rata. Prvo da kažem svoj stav: **da je žrtava i 100 puta više, njima ne možeš opravdati smrt ni jednog jedinog čovjeka danas**. Bez sumnje je da su Srbi u oba rata imali najveći broj poginulih. Ali:

- Srbi u I svjetskom ratu se nisu borili ni za kakvu Jugoslaviju ili druge njene buduće narode (jer ova jednostavno nije ni postojala), već za goli vlastiti opstanak) Tako u računici (žao mi je što tako govorim o žrtvama) otpada oko polovine poginulih, ako se oni žele pripisati zaslugi Srba za druge narode.

- nakon ovog rata u kojem su i drugi imali svoje žrtve (od Makedonaca do Slovenaca, osim ako one nisu automatski, jer su neke poginule na "pogrešnoj" strani, manje vrijedne. Inače mislim da nije lijepo trgovati mrtvima.) narodi buduće Jugoslavije ujedinili su se **dobrovoljno**.

- Kažeš da je Jugoslavija bila nagrada od strane Saveznika. Kome? Srbima? Zar su prema tome svi ostali narodi poslužili samo kao nagrada Srbima za njihov ratni doprinos? Ne vidiš li M., da bi to mogao biti jedan od osnovnih uzroka nezadovoljstva ostalih naroda?

- u svotu od 1.5 milijuna mrtvih iz drugog svjetskog rata (koliko je ona realna ne znam, jer sam sretao podatke od 1-1.7 milijuna poginulih), svakako ne ulaze **samo** Srbi (iako u većini). U tom ratu, kako je da je, za oslobođenje su život položili pripadnici svih naroda (po prirodi stvari, teško je inače očekivati da pogine više Slovenaca no Srba, kad je potonjih 5 puta više. Zar je to grijeh Slovenaca?). Većina od tih žrtava je inače poginula ni za što, jer su to bili civili koje su jednostavno ubijali kao stoku. Prema tome, svi su imali odgovarajuće žrtve, neki veće - neki manje, i ne vjerujem da je ispravno tražiti od drugih **vječnu zahvalnost** samo s činjenice da ih je **manje umrlo**.

- zar bi onih 6 milijuna potomaka koje spominješ, trebalo služiti kao masa koja brojnošću zastrašuje susjede? I ovako je Srba bilo maltene polovina cijele Jugoslavije. Nitko si ne može izboriti ljubav i poštovanje, prijetnjom gole sile - samo strah i averziju. Druga je stvar ako nosioca te sile to uopće ne zanima. Za razmisliti je činjenica (ja to samo prenosim rašireno mišljenje), da su svi koji jesu ili nastoje prekinuti bratske veze sa Srbijom, izrazili strah upravo od pritisaka kojima su izloženi od strane srpske politike i od nametanja srpskih interesa kao općih. Dok Srba ima pola Jugoslavije (bivše), oni najviše viču o svojoj ugroženosti i to "od Triglava do Gevgelije". Susretao sam dosta Srba, običnih ljudi, slušao razgovore sa poljoprivrednicima, radnicima, seljacima, studentima - nitko se nije žalio na ugroženost srpstva do političara i intelektualaca (slično je bilo i

kod Hrvata). Žališe se ljudi na cijene, na plaće, standard..., dok ih političari i intelektualci (da, oni krvava uma kao što si napisao) ne uzeše pod svoje. Oni koji te uvjeravaju da radostan moraš poginuti za spas Domovine; Domovine po njihovoj zamisli; Domovine u kojoj oni, naravno, računaju preživjeti. Pa i običan popa mi barem nudi za nagradu bolji život na onom svijetu!

- nakon II sv.rata narodi su ponovo **dobrovoljno** (u principu, jer mog i tvog djedu nitko ništa nije pitao, kao ni naše prabake poslije I rata) potvrdili želju da žive skupa. I eto, doživjesmo čas kad su neki **dobrovoljno** odlučili da odu (nakon propalog, iskrenog ili ne, pokušaja mijenjanja odnosa u okviru iste zemlje). Da li se Srbija borila za očuvanje Jugoslavije "**kao ravnopravne zajednice svih naroda i narodnosti**" ili za očuvanje Jugoslavije kao **zajedničke domovine svih Srba** ? Ako je ono prvo, onda je ostalima valjda bilo čudno da ih se oružjem nastoji prisiliti na ravnopravan suživot. Ako je drugo, tada su to mogli shvatiti kao da je Srbiji stalo do Juge **samo zbog Srba i njihovih interesa**. Kažem ti M., jedina mogućnost za očuvanje skupne domovine bila je da se Srbija **prilagodi** promjenama.

Pitanje jezika i tvoja formula

Prvo formula. Iznio si mi je već u Beogradu. Jednostavno dokazuje nešto što si već unaprijed pretpostavio i kao takva je veoma sumnjiva. Tvrdoglavo insistiranje (ne mislim tvoje) na takvoj formuli, jedan je od razloga što smo svi skupa tu gdje jesmo. Mislim da je nedokaziva. Zajedničko porijeklo Slavena je nedvoumno - ali isto tako je nedvoumno i **zajedničko porijeklo ljudske vrste**. Pretpostavimo da je točna. Sam si rekao Ivaniševiću da su ljudi ono što osjećaju da su. Tu ti onda ne pomaže nikakva egzaktna znanost i formule. Najviše što možeš i **smiješ** je da o tome razglabaš po stručnim časopisima. Sve ostalo ljudi osjećaju kao naturanje i tome se opiru. Konačno, svjedok si. Prošla su vremena kad si mogao silom pokrštavati, islamizirati, naturati nacionalnu pripadnost. Barem u Evropi. Čak i na Balkanu pa i u Hrvatskoj. Danas mnogi ljudi sami, od svoje volje mijenjaju vjeru (Mohammad Ali, Cat Stievens,..., Srbin kad oženi Hrvaticu, Hrvatica kad se uda za Srbina...). Čak ni HDZ-ovci ne pokrštavaju niti kroatiziraju Srbe, ne niječu njihovo srpstvo. Druga je stvar što ih sada tretiraju kao manjinu, ali i manjina ima međunarodnu zaštitu, pravo na jezik, pismo i običaje - barem u principu. Eto, to je jedan od razloga zašto danas sa Srbima skoro nitko ne želi živjeti - osjećaj da se nešto pod svaku cijenu natura, osjećaj koji je kod mnogih toliko izražen da vide vruga i tamo gdje ga nema.

Jezik. Tu se slažem sa tobom. Naprosto se radi o jednom jeziku sa određenim specifičnostima i ne vidim logičkog razloga zašto ne bi težili njegovoj unifikaciji uz zadržavanje višeznačnih odrednica za pojedine pojmove - kao što je dosad bilo. Pa ti kaži **hleb** a ja ću **kruh** i lijepo ćemo se razumijeti. Kad mi objaviš članak, ostavi **kruh**, ako tako tamo stoji, a ja ću u tvom **hleb** - kad si već tako napisao. Kad mi dokažu da postoji američki jezik, složiti ću se da su "hrvatski" i "srpski" dva različita jezika. Ali... vječno taj ali. Ne možeš ljudima ništa naturiti što oni sami prirodnim slijedom ne prihvate. Znaš li koji je **službeni** jezik u SAD? Engleski? Pogrešno! SAD nemaju na federalnom nivou ni jedan zakonski akt koji regulira pitanje službenog jezika u državi. Čak ni

Ustav. U 30 njihovih država - federalnih jedinica, nema zakona koji bi o tome govorio (podatak je inače iz časopisa "Pregled" koji izdaje američka ambasada u Beogradu. Lično primam taj časopis pa sam siguran da to nije netko svijesno/nesvjesno krivo prenio.). A svi govore enleski. Opet te pitam: što konkretno učiniti (a sad teško da možeš bilo što kad smo u raznim državama) ako Hrvati žele govoriti svoj novokoponirani ili pak arhaični jezik? Pomlatiti ih? Kojim će jezikom govoriti Srbi u Hrvatskoj? Hoće li se podići srpske škole? Iskreno govoreći ne znam. Što misliš kojim (bolje rečeno **kakvim**) jezikom ću ja govoriti? Ostaje mi dvadesetak godina života (nadam se) a svi oko mene će govoriti **šport i časnik i bojnik**. A moj mali od 4 godine ? Slušao sam kako to izgleda kad Gradišćanski Hrvati, koji kao njeguju domovinski jezik, govore. Da pukneš od smijeha. Hoće li i Srbi tako za koje desetljeće ? Samo ipak, Hrvatima ne pada na pamet (ni samo u principu) da bi trebali vojno intervenirati u Austriji, kao što ni Mađari ne interveniraju kod vas. Ni Slovenci u Austriji i Italiji, ni Austrijanci u Italiji, ni...

.....

Religija

Ja sam također ateista, nisam se ženio u crkvi i jednako nisam dao krstiti sina, ali samo zato što to i ženi nije bilo tada važno. Da je, ne bih imao ništa protiv toga da to učinim - nje radi, a ne zbog neke koristi. U to vrijeme je izigravala "progresivnog", "emancipiranog" komunistu (bila je u partiji). Kako se preudala, nakon rastave, u "vrlo" pobožnu familiju, dala mi je krstiti sina kad je ovaj imao 10 godina. Sada sam svjedok, a vjerojatno ćeš i ti biti - ako kod vas prevlada **svetosavsko srpstvo** - kako bivši "uvjereni" ateisti brišu sve tragove svog bogohulstva, postajući jednako tako "uvjerenim" vjernicima. Ljudska je priroda dozlaboga licemjerna i to je **opće pravilo**. Stoga neizmerno cijenim i pobožna čovjeka, ako znam da je on to **iskreno, bez računa**. Moj kolega iz škole (poluprijatelj), također je krstio sina (10g.) i kćer - prošle godine. On mi i dalje priznaje da je ateist, ali: "Krštenje ne može škoditi, zar ne, naročito u ova vremena. Osim toga, ne želim da mi se dijete neugodno osjeća u razredu pred drugom djecom, osobito za vjeronauka.". Baci se na tlo i ridaj! Vjeronauk je uveden u škole, doduše ne kao obavezan predmet, ali većina roditelja vodeći se kameleonštinom mog prijatelja, šalje djecu na njega. I moj mali (koji je kod mame) ga pohađa. Ja nisam **borbeni ateista** jer, jedno je da smatram, što više ljudima naturaš neki stav oni se to više drže svoga ma i pogrešnog (i tu po meni na kratku stazu - reda veličine trajanja ljudskog života pa i dulje - kod većine ljudi ne pomaže nikakvo obrazovanje), a drugo, mnogi religijski ceremonijali poprimili su obilježja narodnog običaja. Nema mi praznika do Božića. Mislim da je to jedini praznik koji ima dušu. Ja ne slavim Boga tada (kad ne vjerujem u njega) već se jednostavno prijatno osjećam u toj atmosferi - taj mi je osjećaj ostao vjerojatno od djetinjstva. Ne smeta me ni sklapanje braka u crkvi - ja bih to tretirao kao običnu uvriježenu ceremoniju - ali ne mogu podnijeti kad mi svake subote razuzdana svadbena povorka, prolazeći kolima pored prozora vijori hrvatsku zastavu (kod vas valjda srpsku). Ne razumijem što oni time žele reći. Raduj se narode, bit će malih Hrvatića?!

S druge strane, materijalizmu marksističkog tipa je sve bilo **odviše jasno**. Nauka i filozofija nisu više potrebne, jer ništa fundamentalno ne mogu pronaći - marksizam je sve rekao i prorekao (osim da će sam bijedno propasti). Zvijezde su od vodika? Dobro, pa što? Kako li je to mizerno dostignuće u odnosu na njihovu apriornu tvrdnju: **boga nema, nema ništa izvan materije** (a pojam materije je tako maglovit, da kad se nešto sumnjivo i pojavi, ti ga naprosto proširiš da obuhvati i "sumnjivu" stvar). Postojanje/nepostojanje Boga se jednostavno **ne da dokazati** (bar danas). Ni nas dvojica ne kažemo: **znam** da Boga nema, već **vjerujem** da Boga nema. U tom smislu smo i mi najobičniji vjernici. Već je ozbiljnija primjedba da nisu ateisti dužni dokazati nepostojanje božje, nego vjernici njegovo postojanje. Možda je najbliži istini Laplace: "Ta mi hipoteza nije potrebna!" Inače, prateći malo najnovija dostignuća fizike, astronomije, kosmologije, nameće se čovjeku neodoljiva misao da će upravo oni koji su (od Renesanse nadalje) najviše poljuljali čovjekovu vjeru u Gospoda, prvi egzaktno dokazati njegovo postojanje. Slažem se da vjerski antagonizmi imaju u svemu ogromnu ulogu. Mislim međutim da je najpogubnija **bezrezervna podrška ljudske jedinke svome stadu/narodu u svim okolnostima**.

Crnogorci

Vjerujem (već sam rekao - dosta se ponavljam) da ćete doživjeti razočaranje, a sami ćete si biti krivi (većina će krivnju prebaciti na Crnogorce). Govoriš o vjekovnoj težnji Srba i Crnogoraca za ujedinjenjem i zajedničkom državom, koja je eto konačno realizirana. To sam već čuo u, nekom drugom kontekstu, za neke druge narode i - vidio kako je završilo! Bojim se da je na djelu tvoja formula:

$$S(\text{rbi})=SI(\text{aveni})$$

$$C(\text{rnogorci})=SI(\text{aveni})$$

$$C(\text{rnogorci})=S(\text{rbi})$$

Bog dao da sam u krivu! Evo zašto mislim da nisam.

- Srbi i crnogorski Srbi, ne sumnjam, sigurno teže živjeti u jednoj državi. No ne smatraju se svi Crnogorci - Srbima, i ja te molim da ne misliš kako ti uvaljujem neke pokvarene hrvatske ideje. To su **činjenice**.

- Crnogorci su, u jednom dijelu svoje historije, imali paralelno sa Srbima zasebnu državu na koju su bili veoma ponosni. Nije mi poznato da su se trgali ujediniti sa Srbima, iako ih nitko nije sprečavao.

- Crnogorska opozicija bojkotirala je referendum o ujedinjenju sa Srbijom uz osnovnu primjedbu - **da ih se nastoji prikazati Srbima a oni su Crnogorci ,i da žele prvo nezavisnu državu a otom - potom.** Referendum o ujedinjenju je uspio, samo i u vašim bojkotiranim izborima od strane opozicije, rezultat je: Milošević(70%) + Šešelj(30%) = ukupno(100%) I sve ovce su na broju! No jesu li?

- Slovenija i Hrvatska vrve od izbjeglih crnogorskih pisaca i intelektualaca koji govore o represiji tamošnjeg režima, zatiranju crnogorskih nacionalnih osjećaja (što ćeš - ljudima su oni jako važni), stide se crnogorskog sudjelovanja u ratu, tvrde kako Crnu Goru nitko nije napao, etc, etc...

- Javljaju se glasovi nezadovoljstva unutar crnogorske pravoslavne crkve. Ne zaboravi da su i Makedonci na svaki način htjeli izaći ispod patronata Srpske pravoslavne crkve.

- Pronose se glasine (prenose ih strane agencije), doduše za sada demantirane, kako Bulatović okreće leđa Srbiji videći da brod tone, da to čini svijestan (pritisnut, bolje rečeno) toga da Crna Gora ne može izdržati svjetske sankcije... A znaš onu - Gdje ima dima...

Možeš ti zatvoriti oči, diskreditirati ove ljude, govoriti o pravu srpskog naroda, ali **činjenica je da su oni samo predstavnici jednog stremljenja koje je u Crnoj Gori realno prisutno.**

Eto moj prijatelju M. Najčešća sudbina ovakve izmjene mišljenja je da svatko ostane na svome. Ja sam ti pokušao, bez ikakve namjere da naturim, prikazati svoje viđenje stvari, na temelju onog što ja smatram da su činjenice. Mislim da odvijanje događaja dosta toga potvrđuje. Ne moraš prihvatiti, no ti si podvrgnut sankcijama - ne ja (dovoljna mi je sankcija da moram živjeti pod ovim režimom). Ako imam krivo ili se nešto desi drukčije no sam predvidio, to nije zbog moje malicioznosti ili mržnje. Naprosto nisam bio dovoljno pametan. Nikada nisam bio prijatelj Srbije ili srpskog (i bilo kojeg drugog) naroda. Prijatelje imam (ne mnogo) među **ljudima** a **ne** narodima, državama, rasama ili religijama... Ti i ja nismo krivi za rat. On će završiti i oni koji se danas gledaju preko nišana, čak i sadistički koljači, počet će međusobno komunicirati hineći veliko uzajamno uvažavanje i poštovanje, ako ne već bratsku ljubav. Zašto onda mi, koji unatoč vjerojatno različitim pogledima na mnoge stvari, koji nismo okrvarili ruke i jedan drugog ekskomunicirali, ne bismo mogli pošteno i iskreno jedan drugog pogledati i reći: Oluja je prošla, mi smo neokaljani!...

Varaždin, 19.6.1992.

20.02.2019.g.

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>